

Podivuhodný příběh duševně nemocného umělce **ADOLFA WÖFLIHO**

Geniální deviant

Výstava Stvořitel universa, která je věnována přehlídce tvorby Adolfa Wöfliho, v sobě má takovou intenzitu, že jsem se po jejím zhlédnutí potřeboval zklidnit. Jako by mě pohlcovala. Stovky, tisíce obrazových motivů, ornamentů, textů, čísel, výpočtů, koláží, partitur – a do toho podivné zvuky, cosi jako velmi ponurá hudba.

Gesamtkunstwerk. Neboli do sebe slité různé umělecké obory provedené s důrazem na maniakální provedení detailů. Vyšel jsem z domu U kamenného zvonu na Staroměstském náměstí, kde už propukly předvelikonoční orgie, a zkušel si to, co jsem viděl, srovnat v hlavě. Po chvilkovém pobytu na rozpálené dlažbě, na vzduchu prosyceném hustým smogem ze spálených klobás, jsem zjistil, že

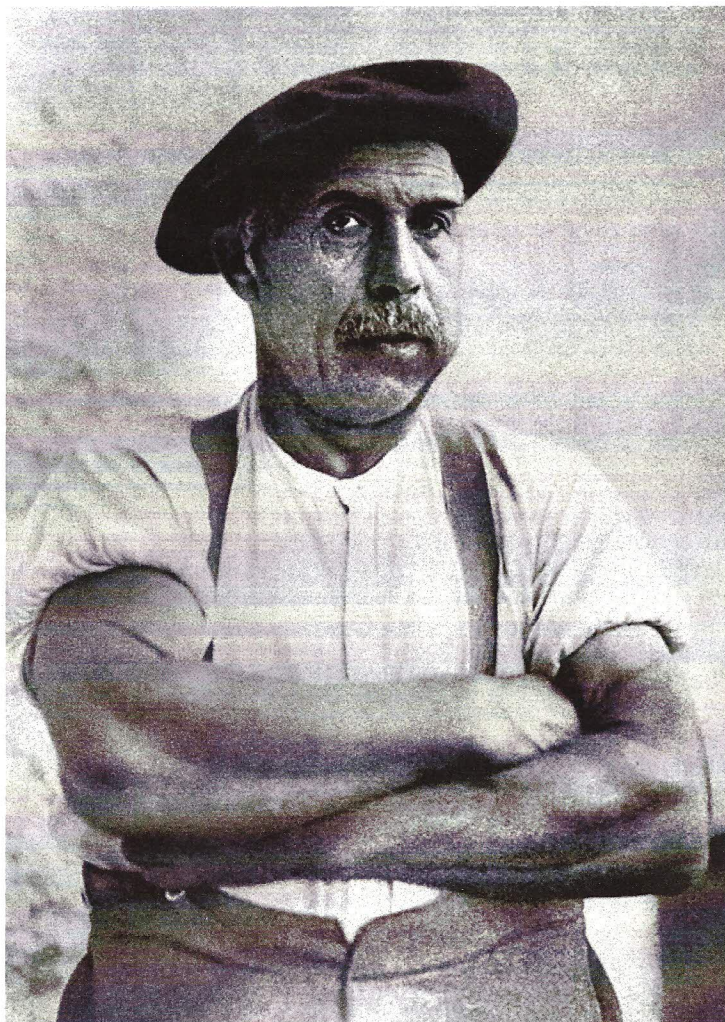
jsem se v gotické galerii cítil spokojeněji a vrátil se zase nazpět. Stěny, na nichž je pověšena stovka exponátů, jsou tentokrát vymalované šedozelenou barvou, která přináší do duše vyrovnanost. Používá se v psychiatrických léčebnách.

POKUSY O ZNÁSILNĚNÍ

Adolf Wöfli žil v letech 1864 až 1930 a byl to duševně nemocný

Motiv Campbellovy polévky použil v koláži třicet let před Warholem (1929).

Když v něm ruply saze, bylo lepší se Wöflimu klidit z cesty. Konflikty řešil silou.

člověk. Nicméně měl tvořivou sílu překonávající představy o tom, čeho je člověk schopen dosáhnout. Zanechal po sobě odkaz, nad nímž nezbývá než zasnout: pětacítyřicet vlastnoručně vázaných sešitů a šestnáct školních sešitů o počtu stran přesahujícím číslo pětadvacet tisíc, dále tisíc šest set kreseb a zhruba stejný počet koláží. Svůj čas v psychiatrické klinice ve Waldau strávil nejlepším možným způsobem. Dá se předpokládat, že kdyby býval žil mimo chráněný ústav, jen těžko by se k podobnému výkonu vzepjal. Neměl by šanci. Potloukal by se od čerta k ďáblu. Nedobrovolná klauzura mu umožnila přežít mimo normální svět prostřednictvím tužky a archů novinového papíru, na nějž kreslil. Někdy si z něj stočil jakousi trumpetku a vyluzoval na ní různé hudební pokusy, které pak převáděl do not. Byl pronikavě nadaný k vnímání všeho, co se zakládalo na zobrazování emocí.

Podle Andrého Bretona, klíčové osobnosti surrealistického hnutí, byl Adolf Wöfli triumfátor i obětí zároveň. „Ještě nikdy nebyl líc mince v takovém kontrastu s rubem. Na jedné straně se topí ve štvanci na nebohá děvčata, na straně druhé s bohorovným klidem, byť zavřený na doživotí, stojí s vyhrnutými nohavicemi a s bagem ve tváři před hromadou svých výtvorů, jejichž celek tvoří

jedno ze tří hlavních děl dvacátého století.“ Co se myslí tou štvancí? Wöfli se opakovaně pokoušel o znásilnění mladých dívek. Nejprve byl odsouzen k dvouletému vězení, kde – podle jeho vlastních slov – kvůli drobným přečinům strávil sedmatřicet dnů v temné podzemní kobce. Pokud nebyl v pohodě, tak mu ji tenhle způsob internace nemohl přinést. Když se vrátil v roce 1892 do života, tři roky se mu podařilo vést relativně klidnou existenci, jenže v roce 1895 neodolal pokušení a zaútočil na tříletou holčičku. Tentokrát se již soud nekonal: byl shledán duševně nemocným, nesvéprávným a společensky nebezpečným. Diagnostikovali mu schizofrenii.

NEJNÁROČNĚJŠÍ PACIENT

Kreslit začal někdy na přelomu devatenáctého a dvacátého století, což ale neznamená, že by to vedlo k jeho zklidnění – mívával konflikty s jinými pacienty, projevoval se velmi agresivně. Podle lékařských zpráv byl nejnáročnějším waldauským pacientem. Nejvíce ho rozčilovalo, když v jeho blízkosti propukla hlučná hádka, to se neovládl: jednomu chovanci zpřerázel holení kost. První kresby, jež tvoří základ jeho sbírky, pocházejí z roku 1904. Ačkoliv s uměním neměl nikdy žádný kontakt (dosáhl pouze základního vzdělání), své tvorby si vysoce cenil. Prostě věděl, že je